מערכות יחסים, קארמה וקשרי חוב

שוברטיאדה בבית יוזף פון שפאון של הצייר הווינאי מוריץ פון שווינד

כפי שאנו מוצאים חוקיות בעולם הנפש במטרה לרפא דפוסים שלא משרתים אותנו יותר, כך עלינו להעמיק בחקירה בעולם הרוח ולמצוא את החוקיות לפיה נקבעו חיינו ואת משמעותם, וליצור את עתידנו מתוך חופש וערות

גלי אדר

מי אני?

חייתי במאה ה-19. הנני בן האצולה האוסטרית. זכיתי לחיי רווחה ונוחות וכן להשכלה רחבה. בקריירה המקצועית הראשונה שלי הייתי פקיד במשרד האוצר, ואחר כך התקדמתי ומוניתי למנהל הלוטו של אוסטריה. בתפקיד זה ריכזתי כוח רב. לא אהבתי אותו, ואפילו הייתי מגדירו כדוחה, למרות שבעומקו עוסק תפקיד זה בתשוקות, תקוות, ציפיות, אכזבות וחלומות של אנשים. רובד אליו אני מחובר ובו באים לידי ביטוי הרגישות שלי ואהבתי האמיתית – אמנויות. מוקד חיי האמיתי הוא הקשר עם שוברט. אני מכיר את שוברט מאז שהיינו צעירים, כשהלכנו לאותו בית ספר. אני מבוגר ממנו ב-8 שנים. זמן רב אני מקדיש לדאגה לשוברט. רווחתו הפיזית והרוחנית חשובה לי באופן עמוק ביותר. אני מכיר לו את האנשים הנכונים, ודואג לו בהיבט הכלכלי. קורה ששוברט נשאר לישון בביתי לאחר ליל בילוי הכולל שתייה, ואז אני עד לכך ששוברט כותב את המוזיקה הנפלאה ביותר שלו מיד לאחר שהוא קם משנתו, כאילו שהיא הגיעה אליו בחלומותיו. אני מחויב לשוברט וליצירתו המוזיקלית, ותומך בה בכל מאודי. אני מרגיש כי השותפות שלי עם שוברט מביאה לעולם איכות חדשה.

תיאור הדמות שהבאתי כאן מבוסס על הרצאה של רודולף שטיינר שניתנה בחודש מרץ 1924, ובה מוצגים פרטים והלכי נפש אשר אינם מופיעים במקורות הידע הקונבנציונליים. מי היה, אם כן, איש זה שחי במאה ה-19? על שאלה זו יענו אולי בקלות אנשים הבקיאים במוזיקה קלאסית, ויציינו את שמו של הברון פון שפאון (1798-1865), אך מוקד עניינו של שטיינר איננו דמותו של הברון ותרומתו ליצירתו של שוברט, אלא הוא מביא את תיאור גלגולו הנוכחי והקודם של האיש כדי ללמד את נושא הקארמה.

שטיינר ראה חשיבות עצומה בהבאה לעולם את ידע הקארמה, ולקראת סיום חייו הרבה לדבר על נושא זה. חלק מהרצאותיו בתחום מאוגדות בשמונה ספרים תחת הכותרת "יחסי קארמה". ההרצאות ניתנו בתקופה שבין ינואר לספטמבר 1924 כשנה לפני מותו (שטיינר מת במרץ, 1925).

בהתבוננות בדרכו של מורה רוחני יש לייחס חשיבות עצומה לנושאים בהם הוא בוחר להעמיק בשנה האחרונה לחייו. אצל שטיינר הייתה זו הקארמה. בהרצאות אלה, שטיינר גייס את כל כוחו ויכולתו, ואפשר לעצמו לדבר בחופשיות רבה יותר מבעבר. הוא מביא ידע עצום על הקארמה – כיצד היא נוצרת, מה הם החוקים הנמצאים בבסיסה, מה היחס בין הקארמה לחופש של האדם, ומדוע חשוב להבין את חיינו בראי הקארמה. כחלק מניסיונו לקרב אנשים לנושא זה, ולקרב את הנושא לעולמם, הוא מביא גם דוגמאות רבות של דמויות ידועות.

משמעות הסבל

אם נחזור ליחסי הברון פון שפאון ושוברט, השאלות שעניינו את שטיינר היו בעיקר כיצד גלגולם זה קשור לגלגולם הקודם. מה היו הכוחות שפעלו בגלגול הקודם אשר עיצבו את הגורל הנוכחי? שטיינר מתאר כפרי מחקרו הרוחני את המפגש ביניהם בחייהם הקודמים: במאה ה-8 או ה-9, הברון היה נסיך בספרד, אשר היה ידוע בחוכמתו המיוחדת, ועסק באסטרולוגיה ובאסטרונומיה. בשלב מסוים, הוא נאלץ לברוח מביתו ומצא מפלט אצל האויבים הקשים ביותר של עמו באותה תקופה; הערבים המוּרִים. הוא יצר קשרים אינטימיים מאוד עם אישיות מורית שבה התגשמה אז האינדיבידואליות שתהיה בחיים הבאים פרנץ שוברט. הנסיך הנמלט בוודאי היה מוצא את מותו אילולא האיש הזה, אשר טיפל בו באדיבות רבה. שתי האישיויות המשיכו ליהנות עוד שנים רבות מהקשר הייחודי והמשמעותי שנוצר ביניהם.

כיצד יכול ידע זה של קארמה, אשר הושג בראייה רוחית, להיות רלוונטי לחקר הקארמה במפגשים האנושיים המתרחשים בחיי היומיום שלנו? האם אפשרי גם בתודעה ערה, שאינה פרי ראייה רוחית, להבין את הבסיס הקרמתי למפגש עם ילדינו, בני זוגנו וכל אדם שאנו פוגשים? כיצד להרחיב את חוויית המפגש האנושי לא רק למימד הנפשי, אלא גם לרובד הרוחני? כיצד ניתן ליצור את הגשר בין הידע שנתן שטיינר בנושא זה, לבין הפרקטיקה היישומית בתהליך הטיפול בייעוץ ביוגרפי כיום?

נושא זה הינו בעל חשיבות עצומה להרחבת התודעה האנושית. כיום, ככל שאנו מתקדמים בהבנת הנפש, עולה הצורך בהבנת המשמעות. הנפש מביאה את החוויות, אבל המשמעות נמצאת ברוח.

לדוגמא, במהלך טיפול נפשי, מטופלת יכולה להפוך מודעת לרגישותה לביקורת. היא יכולה גם להבין את החוקיות הנפשית ולייחס אותה לכך שהייתה לה אימא ביקורתית. היא יכולה לזהות איך היא משליכה את עולמה הפנימי, שהרגישות לביקורת היא אחד ממאפייניו, על יחסיה עם הסובבים אותה. היא כבר מבינה שהרעיון בטיפול הוא להבין את ההשלכות שלה ולהפסיק לפעול מתוכן. היא אפילו יכולה כבר בזמן אמת לא ליפול לדפוס זה באופן אוטומטי, ולהגיב בצורה מציאותית. אך עדיין נשאלת השאלה: מה המשמעות לכך שזאת היא אימה? מה המשמעות לכך שהייתה צריכה לעבור סבל זה של אי קבלה וביקורת מתמדת מצד האם? מה היה בגלגול הקודם שעיצב קשר זה עם אימה, על תכניו הפסיכולוגיים? מה משמעות הסבל בחייה ומה עליה ליצור ממנו?

זהו האתגר הנוכחי העומד בפני התודעה כיום, וההבנה של תמונת האדם כישות גוף-נפש-רוח הינה הבסיס ליציאה לשדה מחקר חדש זה.

> בהתבוננות בדרכו של מורה רוחני יש לייחס חשיבות עצומה לנושאים בהם הוא בוחר להעמיק בשנה האחרונה לחייו. אצל שטיינר הייתה זו הקארמה

קשרי חוב

סיגל הייתה בטיפול מזה כשנה. אישה חסונה, עוסקת בתחום חינוכי, הגיעה לטיפול בהיותה כבת 48. הטיפול עסק בעיקר במורכבות הקשר עם משפחת המקור שלה ושאלות הקשורות לדרכה המקצועית. על בעלה וילדיה לא הרבתה לדבר. בקשרים אלו הרגישה כי דרכה ברורה. הקשר עם בעלה התאפיין בחוסר שוויון. בעלה פיתח קריירה מצליחה כסמנכ"ל בארגון חינוכי. הוא היה מאוד עסוק בעצמו, בצרכיו, ובדרכו המקצועית. הוא התחיל את דרכו ללא הכשרה אקדמית, ופילס את דרכו בשאפתנות ותנופה גדולה. סיגל פינתה לו את הדרך, וניסתה להקל עליו בכל יכולתה, עד כי היה כמעט כאורח בביתו. היא שמחה בהצלחותיו כבהצלחותיה, והיות והשכלתה וניסיונה בתחום החינוכי היו רבים משלו, היא גם שמחה להעניק לו מהידע שלה.

ערב אחד, כשנה לאחר תחילת הטיפול, הודיע לה בעלה כי החליט לעזוב את הבית. הוא התאהב באישה אחרת ומרגיש דחף לעזוב הכול ולצאת לדרך חדשה. מעבר לכאב, ההתמודדות עם המצב החדש והצורך שלה לתמוך בילדיה, עלתה בטיפול השאלה מה ההתייחסות הנכונה לבעלה בעת הזאת. כדי להגיע להתייחסות הנכונה הציבה סיגל את השאלה:

מה משמעותו הרוחנית של המפגש ביניהם?

סיגל, שהרוח חיה כממשות בתוכה, שאפה ששאלה זו והתובנות הנובעות ממנה ידריכו את פעולותיה ואת הלך הנפש שלה. בתהליך החקירה בדרך הייעוץ הביוגרפי, ככל שהעמקנו ביחד בהתבוננות, כשסיגל הגיעה לנקודה שבה הייתה מוכנה בכנות לפגוש את ההיבטים האפלים יותר שבה, עלתה התמונה שמעבר לקשר הזוגי היה בקשר עם בעלה גוון של הקרבה הדומה להקרבה של אם לבנה. עלתה תמונה שייתכן ובגלגול קודם, בו היה ביניהם קשר אם-ילד, האם לא לקחה אחריות מלאה בתחום ההורות.

> לקשרי חוב עקב פגיעה יש מאפיינים משותפים, שהעיקרי שבהם הוא יצירת מעין מיני-עולם, בבחינת "זר לא יבין זאת", אשר בו אחד המשתתפים נותן ללא גבול, ולמרות הקושי הוא אינו מרגיש קורבן

סיגל הייתה שלמה עם עצמה במחויבותה לבעלה. גם ההקרבה שגבלה במחיר אובדן כוחות גופניים, לא נחוותה אצלה כדבר הדורש טיפול, אלא כזכות, בה היא יכולה לתרום להתפתחותו של בעלה. הסביבה תמהה על קשר זה ועל הקרבה זו. משפחתה הקרובה כעסה וביקרה את חוסר האיזון בזוגיותה. אך לא הסביבה הקרובה ולא הרחוקה יכלו לחדור לקשר זה. הוא התקיים כעולם בתוך עצמו. במהלך התהליך של הייעוץ הביוגרפי, לאחר חוויית הכאב, עלתה בסיגל תחושה של הקלה. היא הרגישה כי נסגר מעגל. כמו קליפה מבצל הוסר קשר זה מעולמה. הייתה תחושה של חוב ששולם, ובייסורים נקנתה הזכות לחופש. בציר הגילאים, האירוע התרחש כאשר סיגל הייתה בת 49, גיל הידוע בייעוץ הביוגרפי כשנת היובל. בגיל זה טמון הפוטנציאל שהאדם ישתחרר מעבדות, הן חיצונית והן פנימית, הן מדפוסים, הרגלים, והן ממערכות יחסים. על גיל זה אמר שטיינר "העבר נגמר". נושאים רבים, בהם חובות קרמתיים עמוקים, מחכים לגיל זה כדי להגיע לנקודת המפנה, ומתפנה מקום לעתיד.

ברובד הפסיכולוגי של תיאור היחסים בין סיגל לבעלה, אפשר לאבחן שיש כאן שאלת אסרטיביות ונדרשת עבודה על גבולות. התייחסות זו אכן נכונה. ואכן התהליך הוביל להעמקה בעבודת האסרטיביות ולבחינת הגבולות של סיגל עם האנשים בחייה. ואכן הקשר הזוגי שסיגל בנתה בהמשך היה מבוסס על שוויוניות, חופש והקפדה רבה, מצידה של סיגל, על צרכיה, ומכאן על הגדרת הגבולות בקשר. והגורל בטובו אפשר לה מפגש שאיכויות אלו ניתנו בו לחוויה ולחקירה. אך תהליך זה מדגיש את הצורך בשאלת המשמעות. מדוע העבודה הנפשית על האסרטיביות חיכתה לגיל זה? מה הסוד של הטיימינג הזה?

בתהליך של סיגל, ההבנה הרוחנית של הקשר עזרה לה לקבל את הכאב, ועזרה לה גם כקו מנחה בגירושים, באופי תהליך הפרידה. הבחירה הייתה בתהליך פרידה שהוא סגירת מעגל בצורה הנכונה ביותר, מתוך כבוד למפגש בגלגול זה, והתחברות למשמעותו העמוקה לגורלה. אולי הסגירה הנכונה היא זו שאפשרה גם את השלב הבא, בו קיבלה סיגל את המתנה של קשר מסוג אחר? אולי עבודה נכונה בכל הרמות - פיזית, נפשית ורוחנית - סגרה נכון את המעגל, ואפשרה פתיחה של מרחב חדש אשר בו איכויות חדשות?

הליווי של סיגל בתהליך תרם רבות להבנתי את נושא קשרי חוב, בהם אחד הצדדים הינו בעל חוב עקב פגיעה באדם השני בגלגול קודם.

מפירות חקירתי, לקשרי חוב עקב פגיעה יש מאפיינים משותפים, שהעיקרי שבהם הוא יצירת מעין מיני-עולם, בבחינת "זר לא יבין זאת", אשר בו רק אחד המשתתפים נותן ללא גבול, ולמרות הקושי הוא אינו מרגיש קורבן. לרוב אין זו התנהגות המאפיינת את שאר מערכות יחסיו. בקשר זה, פעמים רבות, שני הצדדים אינם באותה רמת התפתחות, והסביבה מתייחסת לקשר באי הבנה, ולעתים גם בביקורתיות, אך כשמגיע זמן הפרידה, והחוב שולם, יש אופי מיוחד לפרידה: זאת פרידה של סגירת מעגל.

מפה לעולמות הרוח

אפשר לראות נושא זה, האתגר לדבר על חוקיות בעולם הרוח, גם כהמשך של תהליך האבולוציה של התודעה האנושית. שטיינר קרא לאנתרופוסופיה מדע הרוח. כיצד אפשר לקרוא לרוחניות מדע? כיצד אפשר להבין צירוף מילים זה? שטיינר הוקיר את המדע המערבי. אמנם המרחב בו המדע המערבי פועל מוגבל לעולם הפיזי ולחשיבה האינטלקטואלית, אך ברובד צר זה של היקום, האדם הגיע למהויות חשובות כמו חשיבה חופשית, ערות, ויצירה. גם בתחום הנפשי, דרך עבודתו של פרויד, מתוך עולם החוויות נבנתה מתודה של חקירה, השיטה הפסיכואנליטית, והומשגו חוקים, דפוסים נפשיים, כאשר בתהליך הטיפול המטרה היא להאיר ולהביא למודעות את הדפוס הנמצא בבסיס ההתנהגות, מתוך ההנחה כי המודעות מאפשרת שחרור מאותו דפוס. זאת העבודה הנדרשת כיום גם בחקר הסיבתיות הקרמתית בעולמות הרוח: להגיע ליכולת המשגה של חוקי הקארמה, כאשר בהבנתם טמונה היכולת לפעול בצורה חופשית ולהפוך לאדם היוצר את עולמו. ההיפוך התודעתי הנדרש הוא להבין כי החומר אינו יוצר מצבי תודעה, אלא מצבי התודעה הם אלה שמעצבים את החומר.

המורכבות בתחום חקר הקארמה לאור קווים מנחים אלו הינה גדולה וקשה, ואולי לעתים נראית כבלתי אפשרית ואפילו דמיונית. שכן כדי לחקור עולם, כמו למשל העולם הפיזי, עלינו קודם לראות אותו, ולהתחבר אליו בחושים.

וכאן עולה הטענה: כדי לחקור את עולם הרוח עליך להיות רואה רוחי. כיצד תנוע ולו צעד אחד אם עדיין לא פיתחת את כל החושים העילאיים ולא הגעת לרמה של ראייה רוחית, הרמה בה שטיינר ניחן, וממנה הביא את תוצאות מחקריו בעולם הרוח? והוא הרי ציין לעתים קרובות שכל מה שהוא אומר מבוסס על חושיו הרוחיים ועל חוויותיו במחוזות הרוח. מכאן גם תיאור גלגוליהן של הדמויות אותן בחר להציג. להבנתי, לצד דרך זו, יש לפתח דרכים נוספות כדי להתחבר למרחבים העצומים שכבר פתוחים ומתגלים לאדם בחקר הקארמה. ידע נכון הוא אמת, והדרכים אליו רבות.

בדרך החקירה בייעוץ הביוגרפי, התהליך הינו התחברות לחוויה, ומתוך החוויה התמודדות עם אתגר ההמשגה של החוויה, כאשר השאיפה היא להגיע מחוויה אינדיבידואלית סובייקטיבית לידע אובייקטיבי. כאן מתגלה ערכה הרב של עבודתו של שטיינר. הידע הרוחני אותו נתן שטיינר מהווה מפה אובייקטיבית המאפשרת להולך בדרך הרוחנית לבחון את דרכו. זו נקודת המפגש הרלוונטית האפשרית בין תיאור הקארמה של הברון ושל שוברט לבין הקארמה של סיגל ובעלה. שניהם קשרי חוב. (ההבדל ביניהם הוא שבין הברון לשוברט מדובר בהחזרת חוב, עקב עזרה ומעשה טוב בגלגול קודם, בעוד שבמקרה של סיגל ובעלה מדובר בקשר חוב של תיקון. כאן נפתח נושא חדש של חקירה בשאלת המאפיינים הנוספים של קשרי חוב בתמורה למתנה.)

> חוש לאמת, כנות ורצון אמיתי לדעת את גורלנו, יוביל למרחב בו נוכל לעצב את דרכנו באופן חופשי, מודע ויוצר, ולהפוך ליוצרים של העולם

מתוך ההתחברות לידע ששטיינר הביא אפשר לבחון את המאפיינים של הקשרים האנושיים הקרמתיים, וביניהם קשרי החוב, ולהשוות את הידע האובייקטיבי או האוניברסלי עם פירות החקירה של החוויה האינדיבידואלית. חוויה היא ממשות. כפי שאדם יכול לחוות בתוכו חלקים כמו "הילד הפנימי", או "המתבגרת המרדנית", יש ביכולתו להרחיב את התודעה גם לחלקים הקשורים לישויות שהוא היה בגלגולים קודמים. הגיע הזמן להרחיב את התמונה. תהליך זה, המבוסס על חוויה של הרוח כממשות בתוכנו, חוש לאמת, כנות ורצון אמיתי לדעת את גורלנו, יוביל למרחב בו נוכל לעצב את דרכנו באופן חופשי, מודע ויוצר, ולהפוך ליוצרים של העולם. מרחב זה פתוח ומחכה לנו שנהיה מספיק אמיצים ונכונים לכך.

גלי אדר M.A, יועצת ביוגרפית, מפתחת דרכי חקירה בנושא הקארמה, מייסדת תכנית הכשרת יועצים ביוגרפיים בצפון. מנהלת בית ספר לייעוץ ביוגרפי "אם החיטה".
mhahita@gmail.com
תודה למרים פטרי על עזרתה בהכנת המאמר.